

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Karácsony!

Ugy jön felénk, mint a pacsirta-dal a bárányfelhők közül, mint a fehér hattyu a hullámozó tavon, mint a fényes szürkületi csillag a homály teljességéből, vagy a hajnal-csillag, jelentve a reggelt a nem soká felragyogó nappal.

Mindenképen szép és mindenképen fölemelő a szaharai borzalmas sivatagnak érzett szomorú élet közepette, mert születést, megújulást jelent a mi számunkra is, kiknek manapság oly kevés öröm jut osztályrészül.

A természet kegyes volt irántunk, eddig még páratlan melegséggel kedvezett nekünk; de az emberek sokszor szeretetlenséget tanusítanak irányunkban, nem értik, mit jelent kereszténynek lenni, jó embernek lenni s a jót megbecsülni.

Jöjj hát csak Karácsony, a te bölcsőddel s abban a csecsemő Jézussal, aki kicsiny arcának jóságos vonásával melegséget támaszt a fagyos keblekben s a még mindig bosszus, fegyver után kapó szívet és kezét az önzetlen szeretet nemes munkájára készíti!

Jöjj és áldj meg minket buzgó kitartással a nemes és tisztavallás-erkölcsi életben s tégy erősekké fajunk küzdelmében, egyházunk megpróbáltatásaiban és ne engedd, hogy áldozatkészségünk ellankadjon, mint a lenyugvó nap!

Jelentsd, hirdesd a reggelt, az új fényt, az új életet, a megújulást a fölkelő nappal a hajnalnak elmuló, derengő fénye után s vezess tovább még ez esztendőben azzal a törhetetlen reménységgel, hogy Jézusnak szelleme magasabbra emel mindannyiunkat s testvéri érzéssel visz neki egy boldogabb új évnék.

Oh Karácsony, szent Karácsony, hozz örömet, boldogságot mindnyájunknak kedves olvasóinkkal egyetemben s maradj mi közöttünk mindörökre!

K. E.

TÚZHELY MELLETT

Versek karácsonyfához.

A hit.

Én vagyok a hit!
Vajjon van-e itt,
Kinek a szívét én,
Ne jártam volna át?
— Úgy-e látjátok most
E szép karácsonyfát,

Hiszitek is a jó Istent
S a kicsi Jézuskát.
Ez a karácsonyfa
Milyen szépen fénylik,
Legyen bennetek is
Ilyen fénylő a hit!

A remény.

Én vagyok a remény,
Akármilyen kemény,
Hideg legyen a tél,
Ha én veled vagyok
Szived tavaszt remél.

Zárj be a szivedbe,
Őrizz — mert csak az él,
Aki sötét éjben,
Örömben, bánatban
Remél — egyre remél!

A szeretet.

Én vagyok a szeretet!
Ismered a nevemet?
A karácsonyfát én hozom,
Az aranyszálakat én fonóm.

A napsugár értem csillog.
A sok gyertya értem villog.
Én boritom örömkönnnybeszemedet,
Vonj kebledre, zárj szivedbe,

Én vagyok a szeretet!

(Fogaras.)

Fekete Lajos.

Karácsonyi énekek.

1.

Népek, keresztény népek, Jertek, ünnepeljétek
A kilobbant égi fényt, A megígért jövevényt:
Áldott, ki jön Atyjának nevében.

Egek harmatozzatok, Örömkönnnyet ontsatok,
A kiterjedt erősség Ünneplőbe öltözzék:
Áldott, ki jön Atyjának nevében.

Csodaváró éjtszakák, Hirdessétek a csodát,
A mélység és magasság Boldogan hogy mondhassák:
Dicsőség a Magasban Istennek.

2. (Záró).

Hagyd az Úrra a te utadat S indulj, amerre hív,
 Ő hozza fel igazságodat, Csak légy hozzája hív.
 Igaz embernek igaz utján Tévedni nem lehet:
 Ha bánkódik, ha sir az ösvény, Uram, hozzád vezet.

P. M.

A reformáció mártirja.

Felolvasta a D. F. emlékünnepeken nov. 14-én: **Dr. Varga Béla.**

Egy kiváló magyar író és szónok egy a reformációról szóló elmélkedésében rendre veszi a hitujítás nagy alakjait s jellemzi őket.¹⁾ Luthernek — szerinte — cherubarca van. A Luther alakja magán viseli a léleknek Istenben elmerülő és őt boldogan bíró vonását. Mindent elfeled, mindent odaad, csakhogy Istent bírja; egyetlen otthona van: az Isten közelléte. Luthernek a vallás érzelmi ügy. Nem tudományos okoskodás, nem politikum, hanem az Isten megérezésének a fénye vezeti őt reformátori munkájában.

A reformáció történetében a második arc egy sasarc, mely a magasan szárnyaló éles elmét jelképezi. Ez a sasarc a Zwinglié, aki Luther mellett, ki a protestántizmus prófétája, a protestántizmus doktora. Zwingli mutatja meg, hogy a reformáció nemcsak új hit, hanem új tudás is.

E kettő mellett harmadiknak ott van Kálvin arca, az orosz-lánarc, az akarat és a tetterő embere. A próféta és a bölcs mellett, ő a harmadik, a hős.

Ezzel a sorozat befejeződik. És a reformáció arcai között nincsen szó Dávid Ferencről a XVI. század szellemének e legjellegzetesebb személyéről, a reformátorok reformátoráról a protestántizmus lényegének a protestálásnak testet öltött alakjáról.

Vajjon milyen arc jut neki a reformátorok díszes arcképcsarnokában: a pelikánarc. Vajjon milyen szerep jut neki a próféta, a doktor és a hős mellett: a mártir szerepe. Igen, Dávid Ferenc a reformáció pelikánja, ki önmagát emészti és lelkét adja az új hitért és ő a reformáció mártirja, mert meghal hitéért.

Ha Luther az ő nagy szívét, Zwingli az ész fölényes erejét, Kálvin pedig az akarat és a tetterő nagyságát vitte bele a reformáció nagy művébe, ugy Dávid Ferenc az életét adta érte.

Ő felvetette a kereszténység legnehezebb, legsúlyosabb kérdéseit, amelyekhez elődei nem mertek hozzányulni. Találón mutatott rá az örvényekre, melyekbe a kereszténység az évszázak folyamán belesodródott a dogmák következtében. A szenvedélyes kutatásnak, a szenvedélyes gondolatnak misztikus papja volt, aki meg akarta tisztítani a kereszténységet, le a csontig, a velejéig, aki nem ér rá életében arra, hogy megnyugodjék, hogy lehiggadjon,

¹⁾ L. Ravasz László: Látások könyve.

hogy terjedelmes és jól szervezett egyházat alapítson, mint szerencsésebb elődei tették, hanem halála napjáig kereste az igazságot.

Századának legtipikusabb gyermeke. Annak a századnak, amely a hit világában folytonosan keresett, folytonosan hitt, de ha megtalált valamit, eldobta magától s tovább hitt és tovább keresett. Ez a szakadatlan keresés és találás, az a fáradhatatlan kutatás, ez a lelkes hit és egyre csalódó kijózanodás, ez a XVI. századnak igazi jellemzője, a reformációnak leglényegesebb gesztusa.

A reformáció nem bevégzett tény, hanem állandó feladat: ezt a gondolatot, ennek a gondolatnak állandó megvalósítását nevezük a protestántizmus szellemének.¹⁾ Ennek a szellemnek volt a XVI. század minden reformátora között messze kiemelkedő és legjellegzetesebb megtestesítője Dávid Ferenc.

Sell bonni professzor a protestántizmus jellemzéscként jól jegyzi meg, hogy az a tanegység, amely a felekezeteket egykor a népek határán túl is összekötötte, már régen odavan. Ha protestáns hitvallások — mondja tovább — névleges tekintélyű érvényrel még mindenütt fennállanak is, mégis egyetlen dogmát sem tartanak igaznak olyan értelemben, mint régen tartották. A protestáns bibliatársulat által a földnek majdnem minden nyelvén millió meg millió példányban elterjesztett biblia a legerősebb eszköz arra, hogy az egyházi dogmákat lassan gyökerestől kitépjék. S ez érthető is, ha figyelembe vesszük a kereszténység alapjellegét, mert hiszen a kereszténység ősi formáiban is ethikai jellegével hódította meg a világot, nem dogmákkal.

Ezt az igazságot senki sem látta meg élesebb szemmel, izzóbb lélekkel, mint Dávid Ferenc. Az igazság fanatikusa, egy vallásos zseni, aki a küzdelmek, kételyek, töprengések mérhetetlen országútján soha el nem fogyó hittel és meg nem roskadó szívóssággal halad kitűzött célja felé. S vajjon mi ez a cél? Nem lezárt hitrendszer alkotása, nem korlátok és megkötöttségek megteremtése, hanem a szabadság visszaadása az egyéniség meg nem kötöttsége a vallás dolgaiban. Mert a protestántizmus végső célja nem is lehet más. Változékonyasága, örökös fejlődési lehetősége — legjellegzetesebb tulajdonsága. Ami a protestántizmusban betűhöz, tanhoz, alapító személyéhez való merev ragaszkodás: az katolikus vonás; ami ellenben fejlődés az élet és kultúra legbensőbb problémáin való töprengés új utak és célok kijelölése, esetleg teljesen újaké: a protestáns szellem. (L. Czákó i. m. 70 l.)

A XVI. században ezt Dávid Ferenc prófétai szelleme érzi meg leginkább. Az ő egyénisége inkább bizonyító és meggyőző, semmint rábeszélő vagy sugalmazó. Élete és pályája meggyőző bizonyosság arról, hogy a vallás sem lehet kivétel a fejlődés örök törvényei alól; az ő munkája az egyéni lélek soha meg nem szünő benső vallási forrongásának isteni megélése s a vallás, amelyet

¹⁾ L. Czákó Ambró: A protestántizmus szelleme. 70. l.

alapított, — ha ugyan lehet ezt mondanunk — egy sohasem befejezett, hanem örökös forrongásban levő protestálás minden ellen, ami az evangélium józan értelmét tiszta vallási és erkölcsi tartalmát elhomályosította a multban, vagy el akarja homályosítani a jelenben.

A Dávid Ferenc munkája a keresztény vallások történetében a kovász, amely az orthodoxia állományába, a soha meg nem szűnő erjedési processzust indította meg, az a sorompó, mely sohasem fogja megengedni, hogy az orthodoxok fája az égig nőjjenek. Az ő tette, ha kissé zajos, de alapjában véve mégis csendes, vértelen forradalma volt az emberi szellem azon nagy és magasztos törekvésnek, mely a lelkiismeretről lerázta minden emberi tekintély hatalmaskodását abban a szent meggyőződésben, hogy az igazságos Istenen kívül nem kell senki emberfiának engedelmeskedni a hit dolgában.

A modern protestántizmus a Dávid Ferenc ideáját vette fel Schleiermacher azon tanításában, hogy az egyházi tan sohasem lehet valami „durchaus feststehendes“,¹⁾ hanem állandó fejlődésben van. Ezt az elvet emelte filozofiai magaslatra a protestántizmus filozofusa Kant. Paulsen három pontban emeli ki Kantnak e téren szerzett érdemét.

1. A legelőrehaladottabb felvilágosultsággal az ész autonómiáját hirdeti. Ő az uralkodó minden kérdésben, ami igazra, nem igazra, jóra vagy rosszra vonatkozik. Nincs instancia fölötte, nincs kinyilatkoztatás, amely korlátozná. Ilyenformán Kant következetes racionalista. De egyuttal

2. antidogmatikus és antiintellektualisztikus. Meg van győződve, hogy az elméleti ész nem képes a vallásos hitet a megfelelő bizonyítékokkal támogatni. A tudomány nem emelkedhetik túl az empirikus világon. Minden istenbizonyíték, mellyel próbálkoztak, hiábavaló fáradozás. Ennyiben Kant következetes szkeptikus. De egyszersmind

3. határozott védője egy praktikus észhit szükségének és lehetőségének. Az Istenben való hit így nem az ész által bizonyítható elmélete a mindenségnek, hanem közvetlen erkölcsi bizonyosság, mely teljesen a tudományos megismerés területén kívül fekszik.

Első pillanatra látszik, hogy nem járunk egészen a helyes uton, ha azt hisszük, hogy Kantnak most említett tanai teljesen fedik a protestántizmus értelmét. Kantnak az a tette, hogy a hitet teljesen száműzte az elméleti tudás területéről, lehet nagyjelentőségű a philosophia szempontjából, de semmiesetre sem azonos az igazi protestáns állásponttal. Mert a protestántizmus ha el is fogadhatja azt az elvet, hogy a vallás lényegét tisztán az értelem útján meghatározni nem lehet, de semmi esetre nem mondhat le arról, hogy a vallás tárgya valamennyire a megértésnek is tárgya lehet. Sőt, talán éppen a protestántizmus az, amely a keresztény-

¹⁾ Örök állandó.

ségben mindig különös gondot fordított a megismerésre és a megismerésnek megtanítására.

Igen, a protestántizmus épen a Dávid Ferenc útján arra akarta megtanítani az emberiséget, hogy miként kell megérteni és mégis hinni. Az ő munkája a kereszténység történetének legnagyobb kísérletei közül való. Messze lesz még az idő, amikor meg fogják érteni tettének ezt a nagy jelentőségét.

A francia bölcs ért és megvet, vagy ért és megbecsül. Dávid Ferenc ért és hisz. Le akarja rombolni a gátakat, amelyekkel a hit elfödte az értelmet; szét akarja tépni a fátylat, amelyet az előző idők a kereszténység testére teritettek. Keresi az igazságot, mert hiszi, hogy van, hogy kell lennie, hogy meg fogja találni. Minél inkább megvilágosodik értelme, annál magasabb lesz hite. Minél közelebb emelkedik az Isten lényegének megértéséhez, annál fanatikusabban hisz benne. Csodálatos lélek, mindenestre páratlan a maga korában.

A XIX. század harmadik évtizedében, midőn a materializmus előnyomulása teljesen háttérbe szorította a hitet s midőn az emberiség tétovázva hitét elvesztve áll meg a tudomány segítségével soha át nem hidalható mélységek fölött, ismét fölhangzik az emberek ajkán Dávid Ferenc problémája, a vágyakozó sóhajtás: Ur Isten, vajjon hogy lehetne tudni, érteni és mégis hinni! Sokan próbáltak a kérdésre megfelelni. De talán senkinek sem sikerült ez úgy a XVI. században, mint a már régebben elhunyt nagy orosz írónak Dosztojevszkinének és a nem régen elhunyt nagy német professzornak Eucken Rudolfnak. Nincs idő ez alkalommal e tanításokba elmélyedni. Csak megemlítjük pusztán azért, hogy lássuk, hogy Dávid Ferencnek sokkal több követője van, mint amennyit hivatalosan ki lehet mutatni. Az ő problémája, az ő törekvései élnek mindazokban, akik a keresztény hit megtisztítására, az evangelium szellemi és erkölcsi tartalmának a megértésére törekednek.

A Dávid Ferenc lábnyomát rég befutta a szél. A magyar irodalom és az unitárius irodalom most kezdi kiásni e nyomokat. Nem lehet kétség abban a tekintetben, hogy ennek elvégzése után az ő alakja és műve oda fog kerülni az őt megillető helyre a tisztult keresztény világnézet és az emberi előhaladás legnagyobb kiküzdőinek halhatatlan Pantheonába. Addig is áldozzunk kegyelettel az ő emlékének a mai napon, halála 347-ik évfordulóján.

oo

November 14-én d. e. templomozás után Kolozsváron a D. F. E. emlékünnepepy! tartott a diszteremben, mely alkalommal elnöki megnyitót (itt közölve) dr. Boros György, felolvasást dr. Varga Béla (itt közölve) tartott. Énekelt Lőrinczy Sárika urleány, kit Ütő Mária urleány kísért zongorán. Pethő István lelkészsnöv. szavalt s Ürmösi Jenő hegedült. E szereplések mind magas színvonalon állottak.

NŐK VILÁGA.

Mikor templomba' vagy . . .

Testvérem, te mikor templomba' vagy,
egész szívet tárj ki az Ur elé.
Lelked nyiljon az Ige szavára,
mint virág, ha bontja napsugára.
Mély áhitat szűz fehér liljoma
illatozzék hitünk hajlékában . . .
Csak így gyógyul ezer vérző sebünk
a ránk szakadt mának viharában.

Testvérem, te mikor templomba' vagy,
szent hitfátyol boruljon rád . . .
Feledd, mi földi — és e fátylon át
fölmagasztosulva láthatod:
Miatyánk szelid, áldó mosolyát.

Ürmösi Károlyné.

December 25. előtti vasárnap délután 4 órai kezdettel az unitárius kollégium tornatermében a D. F. E.-i „Nőkszövetsége“ az idén is karácsonyfa ünnepet rendez iskolás gyermekeink részére, melyre az unitárius szülők szives figyelmét ezuton is fölhívja.

Ajtay Annuskát a „Nőkszövetsége“ jegyzővé választotta és értesítjük unitárius nőinket, hogy akinek a szövetséghez valamely kérése van, azt szóval vagy írásban vele közölni sziveskedjék. Minden héten hétfőn és szerdán délután 5—6-ig hivatalos órát tart Kossuth L.-u. 9 szám alatt az unitárius lelkészi hivatalban.

Ismételten kérjük vidéki nőszövetségeink elnökségeit, hogy ez évről is küldjék be részletes jelentéseiket munkájukról a főtítkárhoz. Calea Victorieiei (v. Kossuth L.-utca) 9. szám.

A Nőkszövetsége által rendezett hétfői esték mind fokozottabb érdeklődésnek örvendenek. Ujabbán dr. Boros György és dr. Gál Kelemen tartották meg értékes és tanulságos előadásukat. Nov. 22-én Tóth István festőművész beszélt a modern festészetéről.

Özv. Rukovszki Róbertné szül. Nemes Mária, már 5 éve fekszik betegen. Lelke nem csüggedt el a testi szenvedésben, minek megható jelét adta abban, hogy e sorok írójának 500 leut adott át

Egyleti élet és munkásság.

Elnöki megnyitó.

Felolvasta 1926 nov. 14-én a D. F. emlékünnepeán dr. Boros György.

A keresztény világ az év novemberét az elhunytak emlékének szenteli. Kegyelete jelül világít és virágot tesz a sirokra. A pislogó láng az elmulás szimboluma, semmi sem fejezhetné jobban ki hogyan lesz füstté és hamuvá ami földi. A virág az élet kezdetének egyik legszebb szakaszát, az ifjúságot juttatja eszünkbe.

Mi, unitáriusok, az emlékeknek szívünk szerint hódolunk, mert tudjuk, hogy a jelen olyan tünékeny éppen, mint a gyertya fénye, vagy az a füst, amely a lángból tova száll.

Előttünk a múltban s a jövőben is csak annak van értéke, ami a lelki világhoz szolgált újabb elemet és táplálni tudja azt a munkaerőt, amely tovább folytatja a rábizott örökséget.

Az unitárius vallást Dávid Ferenc azzal a nyílt és határozott céllal indította be, „hogy csak az Isten igéjének adassék minden méltóság és csak a Krisztus ismertessék igaz tanítómesternek lenni. Mert még eddig a sok zürzavarnak miatta, mind a Krisztus s mind az ő igéje kétségben volt.“

Ezzel a határozott célkitűzéssel nem mondott kevesebbet, minthogy a kétség és a homály elenyésztesse mindenből, ami a hitre és Isten igaz ismeretére tartozik. A reformáció harcias szellemében „a sokféle homályosságok ellen“ indult s ő maga az apostolokkal akart egy tudományban lenni, s ezért a szentíráson kívül csak a credot, vagyis az apostoli hitvallást fogadja el, „melyben mind e világi s mind másvilági jókról bizonyosságunk vagyion, hogy más nélkül nem szűkölködünk.“

Minden törekvése az volt, hogy megtisztítsa a vallást a fölösleges sallangoktól, hogy visszatérjen Jézushoz, kit ő Krisztusnak vallott és tovább egyengesse az Urnak utait.

Nekünk, késői utódoknak az a nagy föladat jutott osztályrészül, hogy a Dávid Ferenc tisztító lelkét magunkévá tegyük és tovább terjesszük, mert a haladást és a hitesszmék fejlődését csak így biztosíthatjuk.

A Dávid Ferenc Egylet már hosszú évek óta figyelemmel kíséri november hónapot, Dávid mártirhalála idejét, de nekem úgy tetszik, hogy még nem ment át a közönség tudatába, sőt vérébe az a föladat, hogy a reformációnak mi tartozunk azzal, hogy évről-évre tanulmányozzuk és tovább hirdessük a Dávid F. szellemében kimivelt és korunknak megfelelő eszméinket. Bátorsággal mondom, hogy Dávid F. nem állna meg ott, ahol a mai unitárius felfogás, tanítás és igehirdetés áll.

Legközelebről egy unitárius könyv (Hiszek egy Istenben, dr. Csiki Gábor) ismertetésével kapcsolatban azt a figyelmeztetést, vagy talán tényt állítja előnkbe a könyv bírálója (Az Ut), hogy „az uni-

tárizmus nagy választak előtt áll, mikor meglátja, hogy negativumokkal és általánosságokkal lehet világnézeti alapokat teremteni, de *hitet ébreszteni nem.*“ Ez a figyelmeztetés oda irányul, hogy nekünk vissza kell térnünk egy olyan hitvalláshoz, amely „a bűn problémáját megoldja az élő Krisztussal, a halált legyőző, megváltó Messiással.“

A bűn nagy problémáját az unitáriusság mindig szeme előtt tartotta, mert érezte, hogy emberi gyarlóságunk mindig a bűn mély örvénye felé irányítja lépteinket, de a bűn okát s forrását nem kereste s ma sem keresi másban, legkevésbé Ádámban, s így a megváltást sem várja a Krisztus (második Ádám) véréből, hanem várja Istennek ama nagy ingyen ajándékától, melyet megadott Jézusnak, kiből bűn nem találtatott, megadott és megad másoknak is, akikben Isten lelke lakozik, mert ez a lélek, mely minket minden igazságra elvezérel.

Mi küzdünk a bűn ellen minden erővel és bátorsággal. Mi akarjuk tisztítani a magunk és embertársaink lelkiismeretét, mert a haladást, a javulást, a tisztulást lehetségesnek tartjuk.

Éppen ezért midőn az apostoli hitformának első tételét tűzzük zászlónkra — Hiszek egy Istenben, valljuk, hogy Jézus Krisztus az a zászlóvivő, aki után bizalommal és bátorsággal haladunk.

Amit a credo az ő mennybemeneteléről s onnan az itéletre eljövételéről szól, kívül esik a mi ismeretünkön, de ha valakinek ez volna hite, legyen neki az ő hite szerint. Mi azt tanítjuk: boldogok a tiszta szívűek, tehát legyetek tiszta szívűek, mert akkor Jézus tanítványai vagytok. Kerüljétek a bűnt és cselekedjétek jót, de ezt már azzal a reménységgel, hogy Isten megjutalmazza a jókat, már itt a földön.

Ez a mi hitünk szerinti igaz és helyes fundamentálizmus.

Szerintünk egy unitárius sem hibázik azzal, ha hitvallását írásba foglalva, nyilvánosságra hozza s másokkal közli. Arról meg éppen nem tehetünk, ha mi őszintén azt valljuk, hogy a dogmáktól, hittételektől nem várunk sok jót. Mi itt is azt mondjuk: a betűöl, a lélek megelevenít. De azt is, hogy az, aki a hit formáját, a credót szó szerint elismételi, még nem vallásos, még nagyon távol lehet lelkében az Isten lelkétől, még nem is követője Jézusnak. Jó lesz megemlékeznünk Jézusnak ama tanításáról, melyet a könyörülő szamaritanus példájában hagyott örökségül e világra.

Dávid Ferenc nem volt tökéletes ember, de igaz, bátor apostoli lélek volt, aki gunyt, szidalmat, megalázást épp oly türelemmel viselt, mint mestere, Jézus Krisztus.

Elődeit, az apostolokat azzal tisztelte meg, hogy a róluk elnevezett hitvallást a biblia után leghitelesebb tanításnak fogadta el. Kortársaival együtt kitartó buzgósággal magyarázta a bibliát és e hitvallást, de arra nem kötelezte sem kortársait, sem minket, hogy a credót ilyen vagy olyan szavak szerint fogadjuk el. Ma nehezen is tehetnők, mert tudományosan be van bizonyítva, hogy a credo

szövege szünetlenül változott. A kereszténység első ezeröttszáz esztendejében toldozgatták, azóta mostanig tisztogatták nemcsak az unitáriusok, hanem az összes keresztény egyházak egyes tagjai is. Kinek lehetne kifogása ez ellen az ujjabkoru hitvallás ellen!

Az Isten Atyánk
Jézus vezérünk

Az ember testvérünk
A jellem üdvözt.

Hisszük, hogy az emberiség mindig halad előre és fölfelé. De megfelel Jézus tanításának, az apostoli credónak, a mai hívők és cselekvők szükségleteinek, de csak egy föltétel alatt, ha őszintén hisszük, amit vallunk és tiszta szivből teljesítjük Isten és emberfársaink iránti kötelességeinket.

A marosvásárhelyi D. F. E. és ezzel kapcsolatos Unitárius Nők-szövetségének 1925. évi jelentése.

A D. F. Egylet 1922. év június hó 4-én alakult meg a következő vezetőséggel: Elnök Csongvay Lajos, alelnök dr. Sárkány Miklósné, titkár Rédigér Géza lelkész, pénztárnok István Lajos. 1925-ben külön is megalakult a Nők-szövetsége mind a helyi, mind a körü tagozatban, mely utóbbinak választmánya: Elnök dr. Sárkány Miklósné, alelnökök Farkas Albertné (Szászrégen), K. Nagy Árpádné (Kál), Mikó Lászlóné (Nyárádszentlászló), titkár és levelező dr. Kerekes Istvánné, pénztáros Zsakó Kálmánné, jegyző dr. Mán Sándorné.

Az egylet jan. 4-én mese-délután, márc. 1-én felolvasó műsoros ünnepélyt rendezett az imaházban. Ápr. 19-én Jókai-ünnepély volt. Aug. 30-án a püspöki vizsgálatnál kapcsolatban műsoros ünnepély a ref. kollégium disztermében. Volt Kriza emlékünnepelely is. Nov. 8-án felolvasó délutánt tartottunk, ennek keretében emlékeztünk meg főtisztelendő püspök ur házasságának évfordulójáról. Nov. 15-én Dávid Ferenc emlékünnepelely, október 25-én műsoros tea-délután a tornakerfben a D. F. E. keretében és dec. 20-án szintén a tornakerf helyiségében mese-délután keretében 200 csomag került kiosztásra a gyermekek részére. Ezen kívül minden hó első vasárnap délutánján a nők közül, kik a választmány tagjai, kettő köteles kis műsort összeállítani és a szereplőket is betanítani. Ilyenkor ismeretterjesztő felolvasások, közvetlenebb megbeszélések vannak. Főleg, mióta a kisebbségi nőkről jönnek a lapban cikkek, azokat is felolvassuk.

Ifjusági egyletünk külön nem alakult meg. Ennek oka abban rejlik, hogy kevés kivétellel este 6—7 óráig el vannak foglalva, távol laknak s így velünk eddig csak együttesen foglalkoztak.

István Lajos lemondása folytán a pénztárt Zsakó Kálmánné urnő kezeli. A közgyűlésen 1925 dec. 6-án pénztári napló szerint elszámolt, 2639 leu maradt. Perselyadományok, tagok utáni díjak takarékpénztárban kamatoztatnak. A begyűlt összegből szegény tanulókat segítjük ruhával és szegény, gyenge nőket, gyermekeket. Az egyletnek eddig 100 tagja van. Évenként 20 leu tagsági díjat

fizetnek. Szeretetadományokat a mese-délutánra mindig a tagoktól kaptuk. Így az egyesület pénzüre nem volt szükség e célra. Julius—augusztusban szünetelt minden összejövetel. Ez idő alatt keressük föl hiveinket és egymás között is tervezzük a teendőket. Most az *ujjonnan építendő templomra* igyekezzünk mindenki figyelmét felhívni valláskülönbség nélkül.

A „Marosköri“ jelentések az Unitárius Közlönyben megjelentek. Dr. Kerekesné írt mindenik választmányi tagnak ezért. Ide is küldtek be jelentést páran, de azokat a Közlöny már hozta. De el nem mulaszthatom megírni és tudatni azt az igazi jóindulatu támogatást, mellyel az egyesület ügyei iránt voltak úgy a vezetők, mint ennek tagjai kivétel nélkül. Isten segedelmét továbbra is kérve egyházunkra, egyesületünkre — maradok tisztelő híve:

Dr. Sárkány Miklósné.

Dávid Ferenc halálának emlékünnepe Tordán. Amely egyházközség szíven viseli és legszentebb kötelességének tartja hiveinek lelki gondozását a rendes templomi szolgálaton és a hivekkel való érintkezésen kívül a vallásos estélyek keretén belül, az a vallás-erkölcsi élet fejlesztése terén eléggé meg nem becsülhető munkát végez. Ilyen munkát végez régóta már Torda, szerényen és feltűnést nem keltve. Ennek a munkának volt eredménye a Dávid F. halálának emlékezetére szentelt nov. 14-én tartott vallásos estélye is. Melynek anyagi sikere mellett lehetetlen meg nem emlékezni erkölcsi és a keresztényi szeretet ápolásában elért eredményéről. Az emlékünnepen számos más nemzetiségű és felekezeti hallgató volt jelen, kik — „ilyen emlékezetes gyönyörűségben rég nem volt részem“, „itt mindig épületes, gyönyörködtető, igazi keresztényi szeretettől sugált dolgokat hall és élvez az ember“ — megjegyzésekkel köszönték meg a számukra adott vallás-erkölcsi élet szépségeiből kijutott osztályrészt. Legyünk rajta, hogy e példán okulva a vallásos estélyeket szorgalmasan rendezzük és az egyháztól eltávolodottakat ennek szépségeivel és emlékeivel visszahozzuk a legmelegebb szívhez, az egyházhoz. Magának az ünnepélynek a műsora a következő volt: *Invocatio*: „Te benned biztunk“, ima Benedek J. s. lelkésztől. *Karének*: „Oh én lelkem“, a nő énekkartól. *Felolvasás* Lőrinczy Dénes esp. lelkésztől. *Ének-duett* orgona kísérettel: „A kisharang“. Szavalat Balogh Dedi urleánytól. Sipos Klára kisasszony énekszólója. Szavalat Lőrinczy János lelkészjelölttől. *Karének*: „Hozzád csendül“ a női énekkartól. *Bezáró beszéd*. Gyülekezeti ének.

A Dávid F. I. E. tordai tagozata áldásos működését, mely az elmúlt évben abban állott, hogy minden vasárnap délután a tordai magyar ifjúság jórészét felekezeti különbség nélkül szebbnél-szebb és hasznosabb tanításokkal: a nagy vallásalapítók ismertetésével, a vallásos élet mélyítését célzó előadásaiival, zenetörténeti, technikai, szépirodalmi felolvasásaival, kölcsönkönyvtárának az

ifjúság rendelkezésére bocsátásával, szükséges felvilágosítások adásával fejlesztette lelki- és érzésvilágát — nov. 14-én ismét megkezdette. Tisztújítás utján az ifjúság vezetését Lőrinczy Dénes esp. lelkész, mint védnök és diszelnök, Veress Ákos szigorló gépészmérnök, mint elnök, Gyarmathy Lenke fogtechnikus és Végh Iduska tanítónő, mint alelnökök, Benedek J. s. lelkész, mint titkár-jegyzőkönyvtáros, Lőrinczy János lelkészjelölt, mint pénztáros, Sikó Annuska és Borbély Ilonka kisasszonyok, mint ellenőrök vállalták és ígérték, hogy az egyesület életét és működését ezután is mélységes ragaszkodással és kötelességtudással fogják irányítani. Választmányi tagok: Galambosi Samu és József, Fekete Lajos, leányok részéről: Sipos Klára, Szóts Annuska, Dénes Ilonka, Nagy Böske, Erdős Margit, Balog Dedi, Lőrinczy Márta, Molitorisz Anna, Szabó Margit urleányok.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Az Unitárius Közlöny ára! Kedves Testvéreink! Szomoruan látjuk a rossz gazdasági helyzetet s fájdalmasan esik nekünk, hogy a nyomdai költségek úgy megszorodtak, hogy a régi alapon már teljességgel nem bírjuk a kiadásokat fedezni.

Szeretnők, ha úgy tudnók megoldani a nehézséget, hogy jóval több előfizetőnk lenne s ne csak 2000 példányban, hanem 3000-ben jelentethetnők meg a Közlönyt. Ezért választmányunk úgy határozott, hogy amikor 1927-re az előfizetési díjat 60 leura emeli fel, azt a kedvezményt nyújtja a szives segítő társaknak, hogy aki január és febr. hónapokban 1 teljesen új előfizetőt jelent be s küldi be a díjat is, annak az előfizetés csak 50 leu lesz 1927-re.

Szeretett testvéreink, bízunk jóságtokban s bizalommal reméljük hivatásotok pontos teljesítését. Föl a szívekkel, Isten velünk!

Jókedv. Főtisztelendő püspök urunk sok nehéz időt élt át megpróbáltatott kicsiny egyházunkban s 50 éves püspöksége alatt hányan gondoltak arra, hogy vele szemben kifejezzék nagyrabecsülésüket és felajánlják nehéz feladatai megoldásában segítségüket!

A hivatásos élet nehézségei közepette ritkán jókedvben is lehet része egy egyházkormányzónak. Ilyen kellemes érzést, jókedvet válthatott ki a főpásztorban az 50 éves jubileum alkalmából dr. Gspann Károly afia cselekedete, midőn a főt. urnak szivarokat adott át a következő verssel:

„Pár jó szivar, amit adok,
Füstjétől mulnak a gondok;
S fel ha szállnak bódor füstök,
Legyen boldog az ősz Püspök!
Most is azért imádkozom,
Hogy még soká szivarozzon
a mi kedves Püspökünk.“

Pályázati hirdetések: 1. A Kuthy Károly-féle 500 leu pályadíj, mely már több ízben volt kitűzve egyházi beszéd írására, az Egyetemes lelkészkör határozata értelmében Csifó Salamon, dr. Kiss Elek és dr. Borbély István tanárok elbírálása alapján annak a gyakorló lelkésznek adatik ki jutalmul, aki a közelebbi közgyűlésig a legérdemesebb irodalmi munkásságot fejt ki.

2. Járai Béla úr által egy jó hétköznapi ima jutalmazására adott 500 leu pályadíjat a lelkész kör újból kitűzi. Pályázók jelíges levél kíséretében dolgozataikat idegen kézzel, vagy géppel írva 1927. július hó 1-ig bíraltatás végett juttassák el a lelkész kör elnökéhez (Brassó, Rózsa-tér 10. sz.).

3. Az Egyetemes lelkész kör az Unitárius szószék pénztára terhére 2500 leu, azaz kettőezeröttszáz leu pályadíjat tűz ki egyházi életünk legégetőbbnek mutatkozó kérdése kidolgozására olyformán, hogy a pályázók a kérdés megoldására részletes tervezetet készítenek, azt 1927. július 1-ig jelíges levél kíséretében idegen kézzel, vagy géppel írva a lelkész kör elnökéhez beadják s a bírálat alapján legjobbnak ítélt tervezet készítője a dolgozatot a pályadíjért záros határidőn belül elkészíti. Mindenik pályázó szabad tetszése szerint választja meg, hogy mit tart a legégetőbb kérdésnek. (Pl. cura pastoralis, szorványgondozás, szekták elleni védekezés, egyetemes egyházi adó, népszerű irodalom megteremtése, a hivek fegyelmezése, egyházi és világiellem közös működése stb. stb.).

Az elnökség.

Orgonaszentelés Dombón. A dombói unitárius egyházközség nagy ünnepség keretében tartotta meg orgonaszentelését nov. 14-én. Ez az egyházközségünk azok közé tartozik, amelyek a saját erejükön szépen élnek, építenek, haladnak s ezen kívül az egyetemes fejlődésben is részt kérnek maguknak. Főt. püspök ur saját kezűleg irt főpásztori levelében elismerésének szép kifejezését adta ezért a buzgó tevékenységért.

Az ünnepség d. u. 3 órakor volt, mikor az énekek után áhitatos, szép imát mondott Kovács István lelkész, mit az Unitárius dalkör éneke követett Miklós János kántor vezetése mellett. Dr. Kiss Elek dékán, ki d. e. is prédikált, a 150. zsoltár alapján tartotta meg orgonaszentelő beszédét, mit a legnagyobb figyelemmel hallgattak végig. Benedekfy Erzsébet tanítónő szólót énekelt, Pál Tamás lelkész az orgona megújításának történetét adta elő. Egy szép karének után Gvidó Béla esperes tolmácsolta a főpásztori levelet s meghatóan mondott áldást a jelenlevőkre. Az egyházközség gondnoka d. e. és d. u. talpraesett beszédekben mondott köszönetet a segédkezőknek s meghatóan üdvözölte a dékánt és vele megjelent német lelkészt, ki az unitárizmus tanulmányozására jött hozzánk.

Este 8 órakor egy D. F. emlékünnepe volt tartalmas és szép műsorral. Megnyitót Gvidó Béla esperes, emlékbeszédet dr. Kiss Elek dékán tartott s volt ott ének, dialóg, egyfelvonásos darab, monológ, szavalt stb. Egy kb. 12 éves fiú D. F.-ről szóló költeményt szavalt el olyan öntudatos okossággal és szépen, amilyent nagyon ritkán lehet hallani.

A kör 11 lelkésze közül 6 jelen volt s mindnyájunknak ez volt a benyomása, hogy az egyházközség egészséges vezetés mellett jó uton halad. Isten áldja meg!

Fazakas Lajos tb. esperes, volt nyárádszentmártoni lelkész november 13-án 67-ik életévében s lelkészi szolgálatának 42-ik esztendejében 7 heti szenvedés után elhunyt. Elsőrendű munkása

volt az Ur szőlőjének s meghatóan érzékeny lélek, akinek szive tájékaról csak úgy áradt ihletett ajkaira az érzelmes ige, isteni szöveget s beszédei alatt meggyőződött a hallgató, hogy ez a szónok teljesen a szív és érzélem embere. Nagy áldás az őszinte, mély érzés, a lelkész egyik legnagyobb értéke. Nagy családja találja meg a vigaszt s az ő pihenése legyen csendes!

Musnai Ürmössy Jenő, egyházunk egykori jószágfelügyelősi elnöke nov. 13-án Magyarországon meghalt. Amidőn hálával gondolunk egyházunkért végzett odaadó munkájára, szeretett családjának vigasztalódást, neki békességes pihenést kívánunk a mennyei Atyától.

Zsákó István ny. kuriai bíró, egyházi tanácsos nov. 4-én, életének 84-ik évében súlyos szenvedés után megszűnt élni. Annak idején nemcsak maga vett részt egyházunk életében, hanem olyan gyermekeket is nevelt, akik mind buzgó tevékenységet fejtenek ki ez élet megmentéseért. Az elhunyt néhai atyánkfiaiban dr. Mikó Lőrinc titkárunk apósát siratja. Temetése 7-én volt, mikor korábban elhalt feleségét, ki eddig Marosújváron pihent, szintén hazahozták s közös sírba temették vele. A gyászoló gyermekeknek vigasztalódást kérünk Istentől s megboldogultaknak legyen siri álmuk csendes!

Nyugtázás. Az egylet pénztárába szeptember 10-től december 1-ig előfizetői tagsági díjat fizettek: Perédi György Nagyvárad 1923—1926-ra; Kovács Károly Marosújvár, Unitárius Egyházak özség, Dávid Ferenc Közművelődési Egylet, Dávid Ferenc Ifjusági Egylet, Dávid Ferenc Nököszövetkezet, Gazdakör, Tejszövetkezet, Halmágyi Jánosné, Török Elek, id. Zsigmond Mihály, ifj. Zsigmond István, Keresztesi Zsigmond, Csiki József, Csiki Albert Nyárádgálfalva, Bota Zsigmondné Kolozsvár, Magyar Lászlóné Székelytompá, Gagy István Vulkán, Lőrinczy Zsigmond Marosvásárhely, dr. Kovács Károly Szabadka, Dezső János, Ambrus Gerely, László Gyuláné Kolozsvár 1926-ra; Varga Dénes Torda, László Péter Felsővisó, Kozma Miklós Nagyajta 1927-re; Nagy Dénes Nyárádgálfalva, Járay Béla Désfalva, dr. Szutiványi Gábor, id. Péter János Enyed 1925—1926-ra; dr. Erdődi Endre Magya szovát, Nagy Elemér Marosvásárhely, özv. Rátz Mihályné Kolozsvár 1924—19.6-ra; Pálfi Károly Marosvásárhely 1925—19.7-re; Barabás Károly 1926-27, Barabás Lajos 1926, dr. Elek Dénes Pap Mózés 1924—26, Osváth Árpád 1925—26, Herman Józsefné; Szakáts Miklósné 1924—25, Kibédi Pálné 1924, Sófalvi Jánosné, Pável Ferencné 1924—25, dr. Gombos János 19.5—26, dr. Gombos Jánosné 1925—26 félévi, Demeter Domokos, Keul Györgyné, Fodor Domokosné 1925—26, dr. Fazakas Miklósné 1925—29 (200 L.). Lőrinczi István, Kendi István, özv. Bartók Endréné, dr. Szolga Ferenc 1926 Székelykeresztur, özv. Dankuly Mózésné 1926-ra Kissolymos. — Alapítói díjban fizettek: Szentmártoni Bálint Buzaháza 250 L; dr. Demeter Lőrinc Zsákó, Nagy Balázs Torda, dr. Varga Béláné Kolozsvár 500—500 L; Szócs Lajos Bányabükk, Szénásy Istvánné Dés 300—300 L; Gombos Eszter Székelykeresztur 100 L. Kolozsvár, 1926. nov. 30-án. Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

OO

Irodalom.

Vásároljunk Unitárius naptárt az 1927-ik évre!

„A nép barátja“ címen egy népies kiadvány-sorozat indítottunk meg s az első számban kiadtuk Kálnoki Károlynak „A hívő és a hitetlen“ c. dolgozatát. Ezt csak úgy tehetjük, hogy különlenyomatképen vettük át az Unitárius Közlönyből kis füzet alakjában. A drága nyomda miatt ma már másképp nehezen boldogulunk. Így e kis füzet 32 oldalal csekély 4 leu árban szétosztható s szeretnők, hogy azok között terjesszék el, akik Közlönyt nem ol-

vasnak. Az egyházközségi D. F. E. a neki leküldött példányokkal legjobb belátása szerint járhat el. Esetleg megtarthatja könyvtára számára egy részét s onnan olvasásra kiadhatja, vagy a könyvtárában meghagyandó 2 pld.-on kívül a többiét úgy juttatja hűveinkhez, ahogy legjobbnak véli. Óhajtható lenne, hogy hűveink kezébe jusson e füzet valamilyen módon, mert számukra van írva.

Az „Erkölcsi szabályok“ is megjelentek s azokból is küldünk le minden egyházközségbe. A két kis kiadvány összesen 6 leu. Amidőn ezek terjesztésére kerjük fel az érdekelt fiait s minden barátunkat, jelezzük, hogy füzeteket az egyházközségek nagyságához képest fogunk leküldeni s legkönnyebben és legolcsóbban úgy tartjuk megoldhatónak az árak lebonyolítását, hogy lelkész fiait itteni pénzéből levonjuk s ők otthon a D. F. Egylettel közvetlenül oldják meg a kérdés további részét.

Szives tudomására hozom lelkészársaimnak, hogy a hozzájuk leküldött két füzetet az egyházközségek könyvtára számára voltam bátor elküldeni s ha valaki akadna, aki maga is könyvtárral rendelkezik s esetleg óhajta, szívesen küldök addig, amíg még van. Csak 200 pld. nyomattam volt. En a két füzet árában 40 leut fölvettem. *Dr. Kiss Elek.*

Válasz. Az „Unitárius Közlöny“ 1926. novemberi számában „Irodalom“ c. rovat alatt dr. Gál Kelemen tb. kollégiumi igazgató urnak „Hiszek egy Istenben . . .“ c. könyvecskémről irt nagyon kedvező és elismerő kritikájához *K. E. szerkesztő ur* egy megjegyzést fűzött, mely úgy van megstilizálva, hogy az a könyvírói jellemének esetleges diszkreditálására a kritika nagy elismerése mellett is igen alkalmasnak látszik. A helyzet tisztázása céljából tisztelettel kérem *K. E. szerkesztő* barátomat, hogy amennyiben a nevezett műben olyan tételeket talált, melyek szerinte a források hűtlen kezelésére vallanak, szíveskedjék azokat a könyvírónak tanácsolt pontossággal szórol szóra hű összehasonlítással nyíltan leközlölni, vagy ha ilyet nem talált, megjegyzésének megfelelő bővebb magyarázatot adni. Nézetem szerint ez az egyetlen módja annak, hogy ilyen nagyon kényes kérdésben, mikor valakinek írói jellemét érintjük, az olvasó közönség tisztán és világosan lásson és ítéljen. Ezzel úgy gondolom, tartozunk önmagunknak, az olvasó közönségnek, melynek számára írunk és ami a legfőbb — az *igazságnak*. Könyvemért, melynek minden szavát sok sok olvasgatás és még több lelki elmélyedés és benső lelki tapasztalás alapján kiforrott vallásos hitem sugallatára egyházam iránti önzetlen szeretettől indítatva irtam, Isten és az emberek előtt az utolsó jöttáig vállalom a felelősséget. Vállalom és köszönettel fogadom, nemcsak dr. Gál Kelemen igazgató ur felmagasztaló dicséretét, hanem *K. E. szerkesztő* barátom esetleges kifordásait is. Köszönettel veszek minden kritikát, kedvezőt és kedvezőtlen egyaránt — *feltétl, ha az tárgyilagos, nyílt és minden kétértelmisséget kizáróan világos és ha az is olyan nemes szándékból fakad, mint amilyen nemes építő szándékkal nevezett könyvem megirtam és az olvasó közönség elé adtam. Atyafiságos szeretettel Dr. Csiki Gábor*.*

*) E levélből látszik, hogy dr. Csiki Gábor a saját könyvét eredeti termésének vallja s forrásai használatának helyességéről meg van győződve. E megjegyződést tiszteletben tartom s ellene semmi szavam.

Ami pedig multkorri megjegyzésemet illeti, amit e könyv értékelésével kapcsolatban tettem, de *általánosságban* szólott a könyvíróknak, arra vonatkozólag a helyzet tisztázása végett gondolom, hogy az Unitárius Egyház, mely inkább megbír ilyen természetű tárgyakat — adni fog egy kis helyet számomra, mikor az is kitűnik, hogy miért tettem a megjegyzést éppen ennél a könyvnel.

K. E. szerkesztő.

Alapítói díj 500 Leu, minek ellenében az „Unitárius Közlöny“ ingyen jár!

Szerkesztik: Dr. Kiss Elek, Pap Domokos, Pálfői Márton, Dr. Varga Béla.

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapítódíj 500 L. Minden pénz Gálfi Lőrinc egyleti pénztárhoz küldendő.

Nyomatott „Corvin“-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17 sz.